

Možná jsou uplatnění jednotlivých programů projektu byt přirozeně s přihlédnutím a konkretizací vzhledem ke zvláštnostem vojenské organizace, na rozdíl od soudobých organizací průmyslových, v nichž byl tento projekt v uplynulých dvou desetiletích uplatněn.

Konečně zasahuje velká věda do vojenství "nabídkou" svých vlastních, svébytných až svérázných postupů, metodami a způsoby i technologií příznačnou pro všechna údobí teoretického bádání, terénního zkoumání, uplatňování projektování, vytváření, materializování prototypů a nultými sériemi.

Věda je otevřenost sama, protiřečí zastaralým uzavřenostem, staromódním, starobylým uzavřenostem.

Nasnadě je dnes uplatnění heuristických pravidel, metod při vyhledávání a posuzování problémů, námětů, jak je řešit. Nasnadě jsou dnes pravidla otevřených, rovnoprávných komunikací v malých skupinách průzkumníků, vyhledavačů, řešitelů.

Funkce metodického poradce vrcholových funkcionářů armády v těchto záležitostech by měla být přirozeným uskutečňováním a uznáním pravdivosti a platnosti teze o nezbytnosti rozšiřovat zásah vědy do československého soudobého vojenství.

Literatura:

- Fayol, H.: Zásady správy všeobecné a správy podniků. Orbic, Praha 1931.
- Humble, J. W.: Management by Objectives in Action. McGraw-Hill Publishing Company, Ltd. 1970, London.
- Rašek, A.: Případ "Sepimo". 1970/1990.
- Ždímal, M.: Projekt cílového řízení n.p. Léčiva. Praha 1973.
- Bulletin mezioborového týmu sociálních výzkumů vědeckotechnické revoluce ve vojenství. VÚSV VPAKG, Praha 1969.
- Mezinárodní politika č. 12/1991.
- Československý profit. Příloha hospodářského týdeníku č. 41/1991.
- Kandidátské a habilitační práce J. Cvrčka, A. Gonče, L. Matysky, V. Lokajčka, B. Švarce, J. Marvana, Z. Nováka, M. Purkrábka, J. Zahradníčka ad.

Plukovník PhDr. Otto Janoušek

TĚLESNÁ VÝCHOVA A SPORT V ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDĚ

Tělesná výchova v ČSA je součástí výchovného procesu, kterým se působí na příslušníky armády s cílem dosažení požadované tělesné připravenosti k vedení úspěšné vojenské činnosti. Tělesnou výchovu v Čs. armádě odborně řídí správa tělesné výchovy a sportu FMO pomocí tělovýchovných orgánů jednotlivých stupňů. K posuzování a zajišťování potřeb v tělesné výchově a sportu v Čs. armádě pracuje u správy tělesné výchovy a sportu FMO

Rada armádní tělovýchovy jako odborný poradní orgán NSTVS FMO, jejíž činnost je řízena zvláštním statutem. Kvalifikovanost tělovýchovného procesu zabezpečují tělovýchovní náčelníci (příslušníci tělovýchovných pracovišť) s odborným tělovýchovným vzděláním.

Hlavními úkoly tělesné výchovy jsou:

- rozvíjení a systematické zdokonalování pohybových schopností,
- získávání a rozvíjení zvláštních pohybových dovedností a návyků, nezbytných k výkonu vojenských činností a k pracovní aktivitě,
- upevňování zdraví, otužování, zvyšování odolnosti organismu proti únavě z tělesné i duševní zátěže,
- prohlubování kladného vztahu k tělovýchovné činnosti, posilování motivace k trvalému zvyšování tělesné zdatnosti a pravidelné tělovýchovné aktivitě,
- plnění výkonnostních norem.

Tělesná výchova se uskutečňuje jako:

● **služební (STV)** - řízená tělovýchovná činnost, plánovaná v příslušné plánovací dokumentaci, která se uskutečňuje v době zaměstnání (v pracovní době) nebo jako služební činnost v době volna,

● **mimoslužební (MTV)** - spontánní pohybová aktivita, individuální tělovýchovná, sportovní činnost, prováděná ve volném čase.

Oba druhy tělesné výchovy působí na rozvoj osobnosti příslušníků armády společně, navzájem se doplňují.

Obsahem STV jsou činnosti cílevědomě rozvíjející tělesnou zdatnost, výkonnost a psychickou připravenost jejich příslušníků.

Ve služební tělesné výchově se používají zpravidla:

□ tělesná cvičení pro mnohostranný rozvoj pohybových schopností a dovedností formou atletiky, gymnastiky, sportovních her, lyžování, plavání, turistiky, pobytem v přírodě (zimní a letní), úpolů,

□ tělesná cvičení pro rozvoj zvláštních pohybových dovedností a návyků formou pohybu v terénu v polní výstroji (zrychlených přesunů), orientačních běhů, překonávání přírodních i umělých překážek, sebeobranu a boje z blízka, branného plavání, házení granátů, sportovní střelby,

□ doplňkové prostředky jakou jsou rehabilitační cvičení, regenerační procedury, sledování, řízení životosprávy a osobní hmotnosti.

Služební tělesná výchova je vykonávána **organizačními formami:**

- **základními:** např. cvičební (výukové) hodiny, ranní cvičení, prověrky,
- **výběrovými:** např. armádní sportovní hry, sportovní dny velitele, plnění podmínek vojenských tělovýchovných odznaků,
- **výkonnostním sportem.**

Dynamika vývoje ve společnosti vyžaduje nová řešení úkolů i v oblasti tělesné výchovy v Čs. armádě.

Opatření ke zvyšování tělesné zdatnosti a výkonnosti vojáků, přijatá v uplynulých letech, nepřinesla očekávané výsledky. Dosavadní systém vytvořený ve vojenské tělovýchově, kdy se její nutnost uznávala pouze verbálně, ale prakticky se již nejnižšími veliteli nedodržovala, je příčinou současného špatného stavu. Domnívám se, že na vojáka (profesionála) budou kladeny vysoké nároky a bude nezbytné, aby splňoval určité předpoklady pro výkon funkce.

V otázce tělesné připravenosti příslušníků Čs. armády byly učiněny zásadní kroky v roce

1990 vydáním Rozkazu ministra obrany ČSFR č. 50, směrnici k realizaci RMO č. 50/1991, Nařízení náčelníka generálního štábu Čs. armády číslo 16/1991.

Dokumenty řeší otázky tělesné výchovy vojáků z povolání, občanských pracovníků vojenské správy a státních podniků v oboru působnosti FMO, tělesné výchovy vojáků v základní službě (náhradní službě), sportovní činnosti a výkonnostního sportu.

Počínaje výcvikovým rokem 1990-1991 byly zavedeny pro vojáky z povolání a občanské pracovníky zařazené do bojové připravenosti 4 hodiny tělesné výchovy týdně ve služební době, rozdělené nejméně do dvou cvičení.

Snahou do dalších let bude, ve spolupráci velitelů a tělovýchovných pracovníků prosadit, aby se tělesná výchova stala denní součástí života příslušníků Čs. armády. Kde to podmínky umožní, může být uskutečňována denně.

Každoročně (v květnu až září) jsou přezkušováni z tělesné výkonnosti **všichni** vojáci z povolání podle stanovených věkových skupin, a to z: 12minutového běhu, silového souborného cvičení a hodů granátem na dálku. Občanští pracovníci jsou prověřováni z 12minutového běhu. Obdobně u vojáků a občanských pracovníků s oslabeným zdravím, na základě doporučení lékaře je možné nahradit běh plaváním na 300 m, u vojáků z povolání hod granátem na dálku člunovým během 10 x 10 m.

Při výběru jednotlivých disciplín tým tělovýchovných odborníků a lékařů vycházel z dlouhodobého rozboru, podpořeného univerzálností, účinností a hlavně největší dostupností disciplín. Na běh, silové souborné cvičení a hod granátem na dálku je možné kdekoli se připravit. Příprava není závislá na materiálních podmínkách. V zásadě lze podpořit stanovisko, že každý voják z povolání a občanský pracovník, by si měl při rozvíjení tělesných schopností zvolit sám prostředky podle svého zájmu a možností, které mu dané prostředí poskytuje. Vedle přípravy na dosažení předepsané výkonnosti jde i o to, aby zvolený sport, či pohybová činnost uspokojovala příslušníky armády i po stránce psychické, zpříjemňovala pracovní den, poskytovala duševní relaxaci a urychlovala proces regenerace organismu.

Normy pro přezkoušení z tělesné výkonnosti byly konzultovány s lékaři a tělovýchovnými odborníky z FTVS UK Praha, v roce 1990 ověřeny na 22 518 vojácích z povolání. Z tohoto počtu prověřených bylo hodnoceno 14,4 % výtečně, 27,1 % dobře, 37,5 % vyhovujícím způsobem, 21 % bylo nevyhovujících. Průměrné výkony byly následující: silové souborné cvičení 38/23, hod granátem na dálku 43 m, běh 12 minut 2321 m. Na základě dosažených výsledků tohoto počtu prověřených byly normy ještě upraveny. Např. v běhu byla hranice pro stupeň vyhovující snížena o 100 m. Pokud jde o "tvrdość" norem, nejsou za hranicí únosnosti, ba naopak jsou "měkčí", než vyžaduje současná úroveň rozvoje Čs. armády.

Je jednoznačné, že musí být rozdíly ve fyzické zdatnosti např. mezi pilotem proudového letadla, chirurgem ve vojenské nemocnici, nebo pracovníkem OVS, ale normy, které jsou dány, je třeba brát jako základní, které by měl plnit každý příslušník Čs. armády.

Vojáci z povolání, kteří při přezkoušení z tělesné zdatnosti dosáhnou nevyhovujícího hodnocení, budou posouzeni z hlediska způsobilosti k výkonu vojenské služby a zastávané funkce.

Občanským pracovníkům, kteří nesplní předepsané výkonnostní normy, velitel (náčelník) sníží příplatek za bojovou připravenost až o 200 Kčs do té doby, kdy při řádném výročním přezkoušení dosáhnou požadované tělesné výkonnosti.

Na základě připomínek vedení ústředního výboru Federálního odborového svazu pracovníků Čs. armády k otázkám spojeným s prověrkami tělesné výkonnosti občanských pracovníků, rozhodl ministr obrany ČSFR přijmout pro výcvikový rok 1990-1991 zmírnění postihů u občanských pracovníků, kteří nevyhoví požadavkům přezkoušení z motorických testů tělesné výkonnosti. Toto opatření bylo zveřejněno v 1. doplňku NNGŠ č.34 (22. srpna 1991) a má dočasný charakter. Jeho smyslem je vytvořit dostatečný časový prostor pro kvalitní přípravu i u těch občanských pracovníků, jejichž nadřazení jim nevytvářeli nejvýhodnější podmínky pro pravidelnou přípravu.

Vzhledem k tomu, že objektivní stanovení výkonnostních norem lze považovat za klíčový problém pro ověření tělesné výkonnosti, byl zadán k řešení vědecký úkol Objektivizace tělesné zdatnosti a výkonnosti příslušníků Čs. armády, který v širokém záběru sleduje problematiku výkonnosti mužské části obyvatelstva před příchodem do armády i při výkonu vojenské služby. Na úkolu se podílí FTVS UK Praha, vědecké pracoviště STVS FMO i vybraní tělovýchovní pracovníci vojenských škol a útvarů.

Pro porovnání, jak k tělesné výchově a přezkoušení tělesné výkonnosti přistupují v jiných armádách, uvádím:

V armádě USA se fyzická připravenost považuje za samostatné výběrové kritérium, které se plně uplatňuje ve výcvikovém systému. Jeho posláním je utvářet vědomí všech příslušníků, že pouze fyzicky, morálně a odborně vyspělý velitel má morální právo velet a vítězí v boji.

Fyzické přípravě profesionálních odborníků (velitelů) je věnována nejvyšší pozornost.

Oprávněnost tohoto přístupu velení armády USA je neúprosně potvrzeno praktickými zkušenostmi z bojů v Koreji, Vietnamu, Grenadě a Iráku.

Test fyzické výkonnosti armády USA obsahuje: kliky (nejvyšší možný počet za 2 minuty); leh - sed (nejvyšší počet za 2 minuty); běh na 2 míle (3,2 km).

Výsledky se vyhodnocují pomocí tabulek. Přezkušovaný musí dosáhnout nejméně 180 bodů, přičemž žádná disciplína nesmí být hodnocena méně než 60 body.

V Britské armádě, po zkušenostech na Kypru, kde se ukázalo, že jednotky nebyly fyzicky připravené zvládnout náročné přesuny v terénu, který vylučoval použití vozidel, zavedlo velení účinné programy ke zvýšení tělesné výkonnosti všech vojáků. Úspěšnost programu je prověřována testy.

Např. Basic Fitness Test (BFT) absolvují dvakrát ročně všichni vojáci mladší 50 let, včetně příslušníků vyšších štábů a ministerstva obrany. Výjimky se povolují na základě lékařského doporučení.

Obsahem BFT je absolvování 2 x 1,5 míle (2,4 km) v polní výstroji - bez výzbroje. První přesun na 1,5 míle se uskutečňuje v jednotce (skupině) v časovém limitu do 15 minut. Druhá část testu bezprostředně navazuje. Každý voják pokračuje v běhu 1,5 míle jako jednotlivec. Normy pouze pro 2. kolo: 18 až 29 let - do 11 minut 30 sekund, 30 až 34 let - do 12 minut, 35 až 39 let - do 13 minut, 40 až 44 let - do 14 minut, 45 až 49 let - do 15 minut.

Vojáci starší 45 let mohou běh ve skupině vynechat a proběhnout celou trať (3 míle - 4,8 km) jako jednotlivec v čase do 30 minut.

Služební tělovýchova v **německých ozbrojených silách** plní dvě základní úlohy - připravuje vojáky po stránce fyzické i psychické na plnění vojenských činností a pěstuje v nich potřebu pravidelného sportování.

Uskutečňuje se nejméně dvakrát týdně a nesmí být nahrazována žádným jiným zaměstnáním. Němečtí důstojníci se pravidelně účastní gymnastiky, atletiky, juda a plavání. Nejoblíbenějšími míčovými hrami v armádě jsou házená, košíková, kopaná a odbíjená. Tělovýchovu řídí důstojníci (poddůstojníci) s potřebným sportovním vzděláním (absolventi kursů Vojenské sportovní školy ve Warendorfu).

Základem pro služební hodnocení fyzické připravenosti důstojníků jsou výsledky ve Vojenském sportovním čtyřboji, který zahrnuje běh na 100 m, 5000 m, vrh koulí 7,25 kg a skok daleký.

U důstojníků starších 40 let, kteří se soutěže účastní dobrovolně, je vytrvalostní běh zkrácen na 3000 m a sprint na 75 m, od 46 let na 50 m.

Přezkoušení se organizuje nejméně jedenkrát ročně a **zásadně se nekoná v jeden den.**

Cílem důstojníků je překročit hranici 50 bodů, která je zařazuje do výkonu nadprůměrných. Např. u 24letého nadporučíka to znamená uběhnout 100 m za 13,4 s, 5000 m za 23 minut, vrhnout koulí 10 m a do dálky skočit 5,5 m.

Jako průměrný je hodnocen 39letý podplukovník, jestliže dokáže 100 m za 13,9 s, 5000

m za 25 minut, koulí 7,90 m a dálku 4,5 m. A nakonec dobrovolník podplukovník - výtečník (nad 46 let): 50 m za 8,2 s, 3 km za 17 minut, koule přes 9 m a dálka přes 4 m.

V tělesné výchově vojáků v základní (náhradní) službě u jednotlivých druhů vojsk podle naplněnosti byla zavedena tělesná výchova v ČSA u útvarů:

- s plnými počty 2 hodiny týdně,
- se sníženými počty 1 až 2 hodiny týdně,
- s rámcovými počty 1 hodinu týdně.

Ve sportovní činnosti počínaje výcvikovým rokem 1990-91 jsou organizovány Přebory Čs. armády ve sportovních odvětvích:

- Pro vojáky v základní (náhradní) službě: v malé kopané a odbíjené.
- Pro vojákyně z povolání: ve stolním tenise, přespolním, orientačním běhu a odbíjené.
- Pro vojáky z povolání: ve sjezdovém a běžeckém lyžování, malé kopané, tenise, plavání, odbíjené, nohejbale a vojenské tělovýchovné třídě.
- Společně pro vojáky v základní (náhradní) službě i vojáky z povolání: ve stolním tenise, šachu, přespolním, orientačním běhu, vojenském odznaku zdatnosti, odbíjené, vojenském trojboji, střelbě ze služebních zbraní (pistole, samopal).

Ve sportovních soutěžích a akcích je dodržována zásada dobrovolnosti.

Současnými zásadními změnami v ČSA byla citelným způsobem zasažena oblast, která se dlouhodobě řadila mezi významnou součást našeho tělovýchovného hnutí.

Výkonnostní sport v posledních dvou sezónách podstatně poklesl u své základny. Počet sportovních oddílů se snížil téměř o 70. Současný počet 255 oddílů není konečný a bude dále snižován.

Z celkového počtu mají 74 oddíly statut oddílů s vyšší sportovní výkonností. V soutěžích I. celostátní ligy a M ČSFR je zapojeno 28 oddílů, v republikových úrovních 46. Zbývající 181 oddíl VTJ soutěží na nejnižších úrovních.

Hlavní příčiny současných problémů jsou:

- změny v rozmístění,
- snižování počtu vojsk,
- zkrácení délky vojenské základní služby,
- zavedení náhradní civilní služby,
- nová ekonomická situace.

V této nepříznivé situaci je nutné hledat způsoby, kterými lze tuto oblast v podmínkách poloprofesionální armády zachovat.

Východiskem může být vytvoření nových zákonných norem, které budou stavět na právní subjektivitě oddílů a ekonomické samostatnosti, při zachování alespoň poměrně přijatelných podmínek již dříve zmíněných.

Vycházím-li z nových ekonomických podmínek, je nutné výkonnostní sport postavit na dobrovolnosti a umístit ho do volného času. Oddílům vytvořit podmínky k přechodu na samostatné právní subjekty s vyloučením přímého velitelského řízení, ale se zachováním nutných vazeb.

Myslím, že nové zákonné normy musí dále vytvořit oddílům další předpoklady k jejich samostatnému rozhodování při určování způsobů organizace oddílů se vztahem ke klubům vojáků z povolání i civilnímu sektoru.

V ekonomické oblasti by, dle mého názoru, měla Čs. armáda částečně kryt výdaje oddílů. Rozdělování prostředků z rozpočtu FMO by se mělo uskutečňovat podle stanovených kritérií.

V plné šíři bude třeba rozvíjet nové způsoby ekonomické soběstačnosti a nezávislosti

využíváním mecenášů, reklam, podnikatelské činnosti a nových způsobů hospodaření příspěvkovými organizacemi.

Z uvedených faktů je zřejmé, že směr, který byl vytyčen RMO ČSFR č. 50/1990 je správný. Potvrzují to i slova MO ČSFR Luboše Dobrovského při diskusi s příslušníky štábu západního vojenského okruhu: "S fyzickou zdatností i úrovní tělesné přípravy vojáků z povolání, ale i v základní službě nejsem vůbec spokojen.

Jestliže důstojník, a je to třeba velitel praporu, není schopen udržet krok se svou jednotkou, potom jí přece nemůže dál velet, to se nedá nic dělat. Takhle to musí být podmíněno.

Zrovna tak důstojník, který se nenaučí ovládat jednoduchý počítač, který mu umožní automatizovat určité výkony (např. v přípravě na střelbu), nemůže setrvat ve své funkci. A s jeho tělesnou zdatností je to obdobné."

Je zřejmé, že vojáci z povolání budou nuceni změnit svůj vztah k tělesné výchově a někteří i celkový životní styl. Tělesná zdatnost a výkonnost se musí stát nezbytnou součástí celkového profilu budoucího profesionála naší armády. Větším problémem však je, jak tohoto nejvýhodnějšího stavu dosáhnout. Zároveň je však nutné určit jednoznačně hranici tohoto stavu, kdy pohybová aktivita přináší nejen radost a dobrý pocit, ale také potřebný účinek, jímž se rozumí splnění požadovaných kritérií výkonnosti, která se postupně stávají součástí hodnocení stavovské způsobilosti pro výkon funkce v ČSA.

Předpokládám, že vytvořením žádoucích podmínek (materiálních, prostorových, časových, metodických), účinnou osvětou vedoucí k pochopení potřeby pravidelné tělovýchovné aktivity se podaří dosáhnout vytčených úkolů tělesné výchovy.

Přijátá opatření chápu jako dočasný prostředek k překonání mezí vytvořených dlouhodobým rozporným teoretickým chápáním potřeby tělesné zdatnosti a jejím uplatněním v praktickém životě.

Vycházím-li z toho, že současný záporný vztah části vojáků z povolání k tělesnému pohybu není pouze povrchním jevem, ale je hluboce zakořeněn v myšlení, jednání jednotlivců, ovlivňuje jejich životní styl, pak k dosažení požadované úrovně tělesné zdatnosti v Čs. armádě jako celku bude zapotřebí určitého času.